

N:o 231.

Af herr **K. A. Staaff m. fl.**, om ändring af 31, 49 och 53 §§
regeringsformen samt 13, 14, 16, 17, 18, 19, 25 och
38 §§ riksdagsordningen m. m.

Enär undertecknade ej finna oss tillfredsställda med det sätt att lösa frågan om utsträckning af valrätten till Riksdagens Andra Kam-
mare, som innehålles i Kungl. Maj:ts proposition n:o 26 vid innevarande
riksdag, hafva vi enat oss om framläggande af ett annat förslag i
samma ämne.

Vid detta förslags upprättande hafva vi tagit till utgångspunkt
det positiva beslut, hvori Andra Kammaren vid 1904 års riksdag för
sin del stannade och som innebar ett ogillande af det proportionella
valsättet jänte ett principiellt fasthållande vid enmansvalkretsar.

Detta beslut sammanföll, såsom bekant, med det förslag, som af
72 representanter i motionen n:o 233 framburits, i allt utom i en enda
punkt. Under det att i motionen n:o 233 beträffande det s. k. utskylds-
strecket såsom villkor för valrätt ifrågasattes allenast, att valmannen
skulle hafva erlagt de honom påförda utskylder till staten, hvilka för-
fallit till betalning under de tre sistförflutna kalenderåren, innebar
åter det förslag, som af Andra Kammaren godkändes, att jämväl de för
samma tid påförda utskylderna till kommunen skulle vara guldna. Sedan
det visat sig, att nyssnämnda motion ej förmått samla mera än 87
röster mot 138, bidrogo äfven de bland oss, hvilka undertecknat motionen
n:o 233, till Andra Kammarens omnämnda beslut. Och då det är uppen-
bart, att fortfarande all utsikt saknas att vinna framgång åt en röst-
rättsreform, som icke upptager det dubbla utskyldsstrecket, hafva upp-

Bih. till Riksd. Prot. 1905. 1 Saml. 2 Afd. 2 Band. 76 Häft. (N:o 231.) 1

hofs­män­nen till motionen n:o 233 vid 1904 års riksdag nu samman­slutit sig med dem, hvilka i öfrigt godkände motionen, men icke kunde ansluta sig till dess ståndpunkt i fråga om det kommunala utskylds­streckets bortfallande.

Beträffande öfriga valrättsvillkor hafva vi i fråga om valrätts­aldern fasthållit vid Andra Kammarens beslut vid sistlidne riksdag, men eljest i allt anslutit oss till den kungl. propositionen. I motionen n:o 233 vid 1904 års riksdag föreslogs beträffande det s. k. fattigvårds­streck­et en annan lydelse än den, som samma års kungl. proposition innehöll och som jämväl innevarande års proposition innehåller. Vi finna oss visserligen ej öfvertygade, att propositionens lydelse i denna punkt är alldeles tillfredsställande, något, som ej heller af chefen för justitiedepartementet påstås. Men de skäl, som i motiveringen till propositionen framhållits till stöd för att dess formulering dock inne­bär vissa fördelar framför den, som föreslogs i berörda motion och som, på sätt motiveringen innehåller, jämväl vid utarbetandet af förra årets proposition utgjort föremål för departementschefens öfvervägande, synas oss talande. Vi vilja därför ej vidare fasthålla vid vår tidigare upp­fattning, utan ansluta oss jämväl i denna punkt till propositionen.

Om således vårt förslag i fråga om valrättsbestämmelserna i det hela öfverensstämmer med propositionen, kunna vi däremot nu lika litet som vid förra riksdagen ansluta oss till densamma i afseende å valsättet. Vi hålla fortfarande före, att majoritetsprincipen vid valen till Andra Kammaren äger afgjort företräde framför den proportionella principen.

I motiveringen till Kungl. Maj:ts proposition söker chefen för justitiedepartementet vederlägga den i motionen n:o 233 vid förra årets riksdag framställda uppfattningen, att proportionella val till Andra Kammaren icke borde kunna ifrågasättas, utan att sådant valsätt jämväl infördes vid valen till Första Kammaren.

Till en början vilja vi härvid rätta en missuppfattning, som fram­träder i motiveringen. Chefen för justitiedepartementet synes nämligen hafva fått den uppfattningen, att motionärerna »påyrkat» proportionella val äfven till Första Kammaren. En fullständig genomläsning af hvad motionen i denna fråga innehåller gifver emellertid vid handen, att så ej varit fallet. Beträffande proportionella val till Första Kammaren hafva motionärerna endast framhållit — något, som tydligt nog synes oss framgå af ordalagen — att införandet af det proportionella systemet vid val till Andra Kammaren såsom ett allra första villkor förutsatte

införandet af samma system äfven till den Första. Men detta är ej detsamma som att påyrka sådant införande.

Och om äfven en eller annan bland undertecknarne af nu förevarande motion skulle i antagandet af proportionsvalen till Första Kammaren kunna se en tillfredsställande motvikt till deras införande till den andra, så står dock det öfvervägande flertalet af oss på den ståndpunkten, att proportionsprincipen alls ej bör införas vid riksdagsvalen.

Chefen för justitiedepartementet har nu emellertid sökt bestrida riktigheten af den åsikten, att proportionella val till Andra Kammaren borde förutsätta liknande valsätt till den Första. I motiveringen yttras i detta afseende, att de mera bemedlade i samhället endast skulle kunna öfva ringa inflytande på Andra Kammarens sammansättning. Denna mening stöder chefen för justitiedepartementet på vissa siffror, af hvilka framgår, att de mera burgna i landet allenast skulle utgöra cirka 100,000 å 130,000. Och då antalet valberättigade efter den föreslagna rösträttsutvidgningen skulle utgöra omkring 1,000,000, anser departementschefen det ej med fog kunna sägas, att ett förmögenhetsintresse i Första Kammaren skulle kunna påräkna något mera betydande stöd af ett motsvarande intresse i Andra Kammaren.

Ohållbarheten i denna slutledning synes oss påfallande. För det första är det ju föga rimligt att vid en dylik jämförelse utgå från de siffror, som utmärka de valberättigades antal. För att bedöma, i hvilken mån en grupp — här de mera burgna — kan öfva inflytande på valens utgång, måste man tydligen söka bilda sig en föreställning om, i hvilken grad valmännen verkligen deltaga i valen. Det är nämligen påtagligt, att en mycket stor del valmän af allehanda orsaker — icke minst af arbetet för det dagliga brödet — hindras att deltaga i valen. Vid de allmänna valen år 1899 uppgick sålunda antalet valmän, som deltog i valen, till 40,3 procent af de valberättigade, vid valen år 1902 till 47,2 procent. Skulle man antaga, att en lika hög procent-siffra som vid 1902 års val kunde uppnås vid valen efter rösträttsutvidgningen, något, som är mycket tvifvelaktigt, finge man således förutsätta, att omkring 472,000 valmän verkligen skulle utöfva sin rösträtt. Det är emellertid gifvet, att af de i ett riksdagsmannaval deltagande en vida högre procent af de burgne valmännen än af de obemedlade i allmänhet kan antagas deltaga. För de förra spelar den tidsförlust, som inställelsen vid valurnan ådrager, påtagligen en ojämförligt mycket mindre roll än för de senare. Svårt är naturligtvis att säga, huru stor del af de 100,000 å 130,000, hvilka efter departe-

mentschefens uppgift böra räknas till de mera burgna, som komma att deltaga i valen. Men helt visst sätter man siffran snarare för låg än för hög, ifall man beräknar den till omkring 85,000. Vore denna siffra riktig, skulle de mera burgna ensamma kunna tillsätta 41 à 42 af Andra Kammarens ledamöter. Denna siffra, sammanlagd med Första Kammarens medlemsantal 150, gör 191 à 192. Enär sammanlagda antalet riksdagsmän i bägge kamrarne utgör 380, erfordras för afgörande af en gemensam votering ej mer än 191 eller — då kamrarnes talmän ej deltaga i omröstningen — noga räknadt högst 190.

Men härtill kommer ett förhållande, som, ehuru alldeles förbisedt i chefens för justitiedepartementet beräkningar, helt naturligt är af en utomordentligt stor vikt. En burgen valmansgrupp har i allmänhet genom sin förmögenhet och sin därmed förbundna sociala ställning ett så enormt mycket större inflytande än en till antalet lika stor obemedlad valmansgrupp, att de nakna siffrorna icke utan mycket afsevärd omläggning kunna gifva en verklig föreställning om maktförhållandet mellan dessa två grupper. Detta torde endast behöfva påpekas, men ej vidare utvecklas.

Fördenskull skulle man väl kunna sätta ett mycket större inkomstminimum för beräkning af de mera burgnas antal samt följaktligen beräkna antalet af de mera burgna valmännen mycket lägre, än chefen för justitiedepartementet gjort. Man skulle likafullt kunna vara förvissad om, att denna minoritet vid valen komme att ådagalägga ett mycket stort inflytande.

Såvidt vi kunna finna, bevisa de af chefen för justitiedepartementet anförda siffror sålunda alldeles icke hvad han därmed åsyftat. Bevisa de något, så bevisa de snarare motsatsen, nämligen att det intresse, som redan genom den kommunala röstskalan fått en särskildt anordnad representation i Första Kammaren, genom det proportionella valsättet skulle erhålla en möjlighet till ytterligare särskildt anordnad representation i Andra Kammaren.

Detta hafva vi ansett stridande mot rättvisans och billighetens kraf och anse så fortfarande.

Beträffande de grunder i öfrigt, vi hafva att motsätta oss det proportionella systemets införande, anse vi tillräckligt att här i största korthet erinra: att valkretsarnes orinliga ytvidd kommer att lägga stora, understundom oöfverstigliga hinder i vägen för valmännen själfva att i samfällt arbete förbereda valen. att partiledningar med nödvändighet komma att uppstå. hvilka med en dominerande kraft, som ej

står i öfverensstämmelse med det svenska folkets vanor och uppfattning, måste taga valarbetet i sina händer, att valkostnaderna komma att ökas långt utöfver hvad som är nödigt och skäligt, att öfverlåtelsen åt kandidaterna själfva att öfva afgörande inverkan på vallistornas sammansättning innebär ej ringa fara för valens frihet, att valens utgång ofta kan komma att bero på förhållanden, som ej kunna uppfattas af valmännen, att fältet på mångahanda sätt är öppnadt för valknepp och intriger, samt slutligen att det är ett alltför vådligt äfventyr att med ens vid rikets viktigaste val införa en valprincip, som i vårt land är alldeles opröfvad och ända till de senaste åren varit så godt som okänd för den stora massan af befolkningen.

Då vi således fasthålla vid majoritetsprincipen, uppkommer nu frågan, huru valkretsarne efter rösträttens utvidgning böra anordnas.

I motionen n:o 233 vid 1904 års riksdag föreslogs en valkretsindelning, hvilken innefattade en långt genomförd sammanslagning af land och stad till gemensamma valkretsar.

Mot denna indelning hafva vissa anmärkningar gjorts gällande, hvilka ock funnit en plats i chefens för justitiedepartementet motivering till Kungl. Maj:ts proposition vid årets riksdag.

Den farhåga, som chefen för justitiedepartementet starkt betonar, att Konungen genom förslaget skulle erhållit alltför stor makt med afseende å valkretsregleringen, synes oss visserligen dels ej så litet öfverdrifven och dels möjlig att helt och hållet undanröja t. ex. genom att öfverlämna regleringen åt Regeringsrätten, om densamma kommer till stånd. Större betydelse äga däremot tvenne andra anmärkningar, nämligen dels den, att städerna skulle blifvit gynnade i förslaget därigenom att antalet rena stadsvalkretsar på grund af befolkningens hastiga tillväxt i städerna skulle kunna snabbt nog ökas, då stad, som ägde en folkmängd, uppgående till halfva valkvoten, ju ovillkorligen skulle äga rätt att ensam välja riksdagsman, och att landsbygdens representanter sålunda skulle obehörigen minskas och dels den, att landsbygden eller, såsom departementschefen uttrycker sig, jordbruksintresset skulle få svårt att komma till sin rätt i de blandade valkretsarne.

Det är visserligen ej bevisligt, att den förra af dessa anmärkningar är riktig, ty dess riktighet kan i själfva verket icke pröfvas annat än genom erfarenheten. Men vi vilja ingalunda förneka, att erfarenheten skulle kunna komma att bestyrka dess riktighet. Det är också möjligt att helt och hållet förebygga denna anmärkning. Men detta skulle endast kunna ske därigenom, att man icke tilläte andra

städer än dem, som uppnått full valkvot, att välja för sig själfva. Det är emellertid påtagligt, att en sådan anordning, mot hvars systematiska korrekthet intet finnes att invända, praktiskt taget för närvarande är otänkbar. Ty då chefen för justitiedepartementet genom den andra här ofvan omförmälda anmärkningen vädjar till landsbygdens farhåga att ej komma till sin rätt redan då det gäller sammanförandet med städer, som äga 10,000 à 12,000 innevånare, huru skulle det då vara möjligt att ifrågasätta en sammanslagning med landsbygd af städer, som nått ända upp till 20,000 à 22,000 innevånare?

För vår del tro vi ej, att vare sig farhågan för att städerna skulle erhålla ett oproportionerligt stort antal representanter eller farhågan för städernas öfvermakt i de blandade valkretsarne hafva så stor betydelse, att de borde utgöra ett hinder för genomförande af systemet i fråga. Ifall man fått ögonen öppna för den stora fördel, som ligger i sammanförandet af stad och land, skulle dessa farhågor i jämförelse därmed te sig såsom ganska underordnade synpunkter. Men hvad vi med beklagande måste konstatera är, att denna åskådning tyvärr ännu visat sig hafva föga trängt igenom hos allmänheten i vårt land. I det stora hela torde man med skäl kunna säga, att landsbygden ännu hyser en ganska stor motvilja mot att förenas med städerna och att städernas benägenhet att förenas med landsbygden är ganska ringa.

Detta är för oss af stor betydelse, då vi ej tro det vara lyckligt, om rösträttsreformen förknippas med tillsatser, hvilka stå mer eller mindre främmande för den allmänna meningen.

Emellertid skulle vi naturligtvis trots detta söka arbeta för att göra den allmänna meningen förtrogen med den uppfattning, vi sålunda utvecklat, därest förhållandena därtill gäfvade rådrom. Då så ej är fallet, hafva vi ansett oss böra öfverväga, huruvida ej äfven en valkretsanordning, som helt bygges på det beståendes grund — med åtskillnad således för landsbygd och städer — skulle kunna göras tillfredsställande. Vi hafva därvid kommit till det resultat, att sådant under vissa förutsättningar är möjligt, och skola här nedan redogöra för, huru vi tänkt oss anordningen.

Först böra vi emellertid betona, att vi ingalunda vilja släppa tanken, att i en ej aflägsen framtid man mera allmänt skall börja inse, hvilka fördelar i många afseenden en valkretsindelning, där stad och land principiellt sammanföras, dock innebär. Vi föreställa oss, att efter rösträttsreformens genomförande de större politiska synpunkter, hvilka utesluta den ensidiga uppfattningen af landets och städernas intressen

såsom hvarandra motsatta, skola alltmera genomtränga valmännens led. Därigenom skall den rätta och säkra grunden vara lagd för genomförande af den reformtanke, hvilken i merberörda motion vid förra årets riksdag framställdes. Och vi hafva svårt att tro, att en öfvergång i fråga om själfva valkretsanordningen, därest den skulle omfattas med stora sympatier i Riksdagens Andra Kammare, kunde möta något mera allvarligt motstånd i den Första.

Sedan vi beslutit oss för att föreslå bibehållandet af den nu gällande åtskillnaden mellan landtvalkretsar och stadsvalkretsar, hafva vi helt naturligt funnit riktigast att så mycket som möjligt ansluta vårt förslag till bestående grundlag.

Emellertid hafva vi ansett, att det ej borde komma i fråga att bibehålla den städerna nu medgifna förmån i fråga om representantantal. Vi hafva tvärtom utgått — nu som vid förra riksdagen — från den synpunkten, att representationsrättens utjämning mellan land och stad vore en reform, som enligt sakens natur stode i direkt och ovilkorligt samband med en betydande utsträckning af rösträtten. Men vi hafva funnit det innebära en omöjlighet att föreslå en omedelbar fullständig utjämning. Detta därför, att, då de smärre städerna skola sammanföras till valkretsar, man nödvändigt måste förebygga, att dessa småstadsvalkretsar blifva oformliga. Emellertid hafva vi strängt fasthållit vid denna synpunkt såsom den enda, ur hvilken frågan om bibehållande till viss grad af städernas större representationsrätt bör bedömas. Vi hafva med andra ord ej föreslagit, att städerna skola erhålla ett större representantantal, än vi funnit absolut oundgängligt för anordnande af rimliga valkretsar. Och vi hafva i sådant afseende stannat vid, att städerna böra få bibehålla ett antal af 65 representanter, d. v. s., då de efter förhållandet mellan landsbygdens samlade befolkning, å ena sidan, och städernas, å andra, skulle äga rätt till 51 riksdagsmän, fjorton utöfver hvad de efter sin folkmängd borde erhålla.

Med detta antal såsom utgångspunkt, komma efter nuvarande folkmängdsförhållanden (d. v. s. enligt de officiella siffror, som utvisa folkmängden den 31 december 1903) de städer, som ej nå upp till fulla valkvoten, att erhålla tillsammans 30 riksdagsmän, och vi tro, att detta är det minsta, som kan tänkas för att kunna anordna tillfredsställande valkretsar.

Någon synnerligt långvarig företrädesrätt gifves ej härigenom åt städerna. Jämför man befolkningssiffran för 1883 och 1903, finner man nämligen, att proportionen mellan hela rikets befolkning och städernas befolkning under denna tid ändrat sig betydligt. Medan

städerna, i händelse de ej haft större representationsrätt än landet, efter 1883 års siffror skulle ägt att välja 37 riksdagsmän, skulle de efter 1903 års siffror, som nyss är sagdt, äga att välja 51 — således en ökning af 14 riksdagsmän på en period af tjugu år. Under förutsättning af en likformig förändring under de närmaste decennierna skulle alltså städerna redan efter ytterligare tjugu år hafva växt i den dem tilldelade siffran 65. Då härtill kommer, att, därest rösträttsreformen definitivt genomföres vid nästinstundande period, valen efter den nya ordningen först skulle komma att äga rum år 1908, inses lätt, att den siffra, hvartill städerna på grund af lika representationsrätt mellan land och stad skulle äga rätt, redan då sannolikt stigit med 2 à 3. Den särskilda förmån, som komme att tilläggas städerna, skulle således i själfva verket endast belöpa sig till 11 à 12 representanter utöfver det antal, de i hvarje fall borde erhålla.

En vid denna motion fogad bilaga visar, huru vi närmast tänkt oss indelningen af stadsvalkretsarne.

Med vår förut uttalade åsikt, att man vid den afsedda rösträttsutvidgningen ej bör ändra bestående valkretsindelning mera, än nödigt är, öfverensstämmer att ej föreslå någon ändring med afseende å den nu gällande regeln rörande de städer, hvilka hafva att välja mera än en representant. Chefen för justitiedepartementet synes hålla före, att ett system, som i öfrigt är baserad på enmansvalkretsar, borde föranleda till anordnande af sådana kretsar äfven för ifrågavarande större städer. Men denna åsikt beror naturligtvis helt och hållet på den utgångspunkt, som chefen för justitiedepartementet valt. Uppfattar man valkretsindelningen framför allt såsom ett medel att skydda möjligen befintliga minoriteter, kan det ju med ett visst fog sägas, att systemet med enmansvalkretsar bör till det yttersta genomföras. Men uppfattar man, såsom vi göra, valkretsindelningen såsom en anordning, som ingalunda bör hafva nyss angifna hufvudsakliga syfte, utan som fastmera bör lämpas efter olika samhällets förhållanden, tro vi, att det väl låter sig försvaras att för de större städerna bibehålla nu gällande ordning. På sätt i motionen n:o 233 vid förra årets riksdag påpekades, skulle nämligen för regleringen af enmansvalkretsarne i städerna svårligen en norm kunna gifvas, som innebure trygghet mot godtycke vid regleringen. Territoriella församlingar kunde ingalunda med säkerhet bilda underlag för en något så när likformig delning i enmansvalkretsar. Och då så ej vore fallet, vore man hänvisad till så små enheter som rotar och kvarter, för hvilkas sammanförande uppenbarligen alls inga betryggande regler kunde gifvas. Då

de stora städerna efter motionärernas mening ej borde i afseende å valkretsindelning försättas i ett betydligt ogynnsammare läge än landet i öfrigt, kunde de således ej förorda, att hittills gällande grundsatser i fråga om dem öfvergåfves. Chefen för justitiedepartementet har i motiveringen till årets rösträttsproposition emot detta resonemang invändt, att faran i detta fall ej kunde vara större än vid regleringen af sådana blandade kretsar, som i motionen föreslogos. Då vi nu emellertid frångått systemet med blandade kretsar, förfaller ju all fråga om jämförelse mellan faran i det ena och andra fallet. Hvad som ovedersägligen står kvar är, att indelningen af städer i enmansvalkretsar gifver möjlighet till en sådan mångfald af olika kombinationer, att inga effektiva garantier mot godtycke vid kretsregleringen i grundlagen kunna stadgas.

I likhet med regeringen hålla vi före, att en särskild vallag, innefattande detaljbestämmelser rörande valens förrättande, röstlängd med mera, kan vara behöflig och nyttig. Men då frågan om antagande af en sådan vallag nu ej föreligger, sakna vi anledning att ingå i någon närmare utveckling af de bestämmelser, vi anse densamma böra innehålla.

De ändringar i gällande riksdagsordning, som skulle föranledas i händelse vår motion vunne gillande, äro hvarken många eller vidlyftiga.

I 13 § skulle å behöriga ställen de tal, som utmärka antalet af landsbygdens representanter och de, som utmärka städernas, nu 150 och 80, utbytas mot de af oss föreslagna 165 och 65, hvarjämte såsom mom. 6 i denna § lämpligen införes bestämmelsen om uppdelande i valkretsar af de städer, hvilka hafva att utse flera riksdagsmän.

14 § skulle innehålla de nya valrättsbestämmelserna.

Efter 15 §, som skulle förblifva oförändrad, följer så 16 §, innehållande föreskrift om omedelbart valsätt och majoritetsprincip, samt 17 §, som i något förändrad form upptager vissa hufvudsakliga föreskrifter rörande valens förrättande ur nuvarande 16 §.

Då med införande af vallag en paragraf i nu gällande riksdagsordning — den adertonde — såsom blott innehållande reglementariska föreskrifter bör bortfalla, hafva vi för att undvika alltför stor rubbning i riksdagsordningens paragrafordning såsom särskild § under numret 18 infört en hänvisning till vallagen.

19 § erhåller allenast en sådan förändring, att den bringas i öfverensstämmelse med de nya valrättsbestämmelserna.

25 § omredigeras något till följd af det medelbara valsättets upp-

häfvande. Däremot vilja vi icke, såsom i kungl. propositionen skett, dela denna paragraf och öfverflytta dess föreskrifter i hvad de röra Första Kammaren till den afdelning i riksdagsordningen, som uteslutande handlar om valen till denna kammare samt i fråga om Andra Kammaren till vallagen. Det synes oss i hög grad egendomligt, om en föreskrift, hvilken lika mycket gäller valen till båda kamrarne, skulle bibehålla grundlags helgd hvad angår den Första, men förändras till vallagsbestämmelse hvad beträffar den Andra Kammaren.

38 § slutligen omredigeras i enlighet med propositionen.

Ett öfvergångsstadgande sådant som det i kungl. propositionen föreslagna hafva vi funnit ändamålsenligt och fördenskull låtit detsamma ingå jämväl i vårt förslag.

Härmed är redogjort för samtliga de ändringar, vi föreslå i riksdagsordningen.

Beträffande de ändringar i regeringsformen, som finnas föreslagna i kungl. propositionen, ansluta vi oss till densamma ej blott såsom redan är nämndt i fråga om vallag, utan äfven i fråga om förändringen angående valen till borgmästaretjänst i stad samt rådmans- och magistratssekreteraresysslorna i Stockholm.

På grund af hvad vi sålunda anfört få vi vördsamt hemställa,

att Riksdagen måtte såsom hvilande för vidare
behandling i grundlagsenlig ordning antaga följande
förslag till ändrad lydelse af

Regeringsformen.

§ 31.

Till borgmästaretjänst i stad äge där bosatta och i stadens allmänna angelägenheter röstberättigade män att föreslå tre behöriga personer, då Konungen en af dem utnämne. På lika sätt förhållas med rådmans- och magistratssekreteraresysslorna i Stockholm.

§ 49.

Riksdagen representerar svenska folket. De rättigheter och åligganden, som gällande lag tillägger Rikets Ständer, tillkomma hädanefter Riksdagen. Den fördelas i två kamrar, Första Kammaren och Andra Kammaren, hvilkas ledamöter väljas på sätt riksdagsordningen och, beträffande ledamöterna i Andra Kammaren, jämväl särskild af

Konungen och Riksdagen gemensamt stiftad vallag stadga. Kamrarne
— — — — sammankalla.

Hos urtima Riksdag — — — — sammanhang.

§ 53.

Lagtima Riksdag skall för ärendenas beredning tillsätta dessa utskott: ett Konstitutionsutskott, att väcka och upptaga frågor rörande förändringar i grundlagarne, så ock i vallag, hvarom i 49 § förmäles, att yttanden däröfver till Riksdagen afgifva, samt att granska de i Statsrådet förda protokoll; ett Statsutskott, att utreda — — — — kyrkolagarnes förbättring.

Å urtima riksdag skola — — — — förekommande ärenden.

Riksdagsordningen.

§ 13.

1. Andra Kammarens ledamöter skola till ett antal af tvåhundra-trettio, däraf etthundrasextiofem för landet och sextiofem för städerna, väljas för en tid af tre år, räknade från och med januari månads början året näst efter det, under hvilket valet skett.

2. Å landet, hvartill i fråga om riksdagsmannaval äfven räknas köpingar, utses för hvarje domsaga en riksdagsman. Understiger domsagornas antal etthundrasextiofem, skola, för ernående af det bestämda antalet riksdagsmän, de folkrikaste domsagorna, såvidt ske kan häradsvis, indelas i två valkretsar, som hvardera väljer en riksdagsman. Öfverstiger domsagornas antal etthundrasextiofem, skola, i den mån sådant erfordras, domsagor, som gränsa intill hvarandra och hafva minsta sammanlagda folkmängden, förenas, två och två, till en valkrets.

3. I stad, hvars folkmängd uppgår till eller öfverstiger en sextiofemtedel af folkmängden i rikets alla städer, väljes efter stadens folkmängd en riksdagsman för hvarje fullt tal, motsvarande en sextiofemtedel af städernas folkmängd. Städer, med mindre folkmängd än nu är sagdt, ordnas, så vidt lämpligen ske kan länsvis, i så många valkretsar, som, med iakttagande af att hvardera utses en riksdagsman, erfordras för uppnående af det i mom. 1 föreskrifna antal riksdagsmän för städerna.

4. Indelningen af omförmälda valkretsar — — — — fastställd.

5. Uppgår städernas folkmängd till mer än sextiofem tvåhundra-trettiondedelar af folkmängden i hela riket, skall det här ofvan före-

skrifna antalet riksdagsmän tvåhundra-trettio utses för landet och för städerna efter förhållandet mellan folkmängden å landet och i städerna. Det antal riksdagsmän — — — — —
 efterrättelse.

6. Stad, som har att ensam sända flera riksdagsmän, må, på sätt om val till stadsfullmäktige är stadgadt, kunna indelas i valkretsar.

§ 14.

Valrätt tillkommer enhvar välfrejdad svensk man från och med kalenderåret näst efter det, hvarunder han uppnått tjugufyra års ålder, dock ej

a) den, som står under förmynderskap eller är i konkurstillstånd

b) den, som häftar för understöd, hvilket under löpande eller sistförflutna kalenderåret af fattigvårdssamhälle tilldelats honom själf, hans hustru eller minderåriga barn;

c) den, som icke erlagt de honom påförda utskylder till stat och kommun, hvilka förfallit till betalning under de tre sistförflutna kalenderåren;

d) värnpliktig, som icke fullgjort de honom till och med utgången af sistförflutna kalenderåret åliggande värnpliktsöfningar.

Närmare bestämmelser rörande tillämpningen af nu stadgade villkor meddelas i vallagen.

§ 16.

Valen till Andra Kammaren äro omedelbara. Vid dessa val tillkommer hvarje röstande en röst. Den, som därvid erhållit de flestas röster, vare lagligen vald, och skilje lotten emellan dem, som erhållit lika röstetal.

§ 17.

I stad, som har att ensam sända en eller flera riksdagsmän, för rättas valen inför magistraten. I öfriga valkretsar afgifvas rösterna särskildt för hvarje kommun eller, där kommunen är delad i valdistrikt, för hvarje sådant distrikt, på sätt i vallagen närmare bestämmes; och skola för rösternas sammanräknande och fullmakts utfärdande åt den, som de flesta rösterna erhållit, valprotokollen insändas, för kommunerna å landet till domhufvanden och för städerna till magistraten i den stad, som största folkmängden äger.

§ 18.

Närmare bestämmelser om valen meddelas i vallagen.

§ 19.

Till ledamöter i Andra Kammaren kunna endast utses män, som vid valtillfället äga valrätt inom den kommun, eller någon af de kommuner, för hvilka de väljas.

§. 25

Befinnes — — — — — ogild.
 Äro — — — — — anställdt.

Valsedlar, som vid riksdagsmannaval afgifvits, skola af valets förrättare inläggas under försegling och förvaras, till dess valets giltighet vederbörligen afgjorts.

§ 38.

1. Konstitutionsutskottet tillkommer att granska rikets grundlagar och vallag, hvarom i 49 § regeringsformen förmäles, samt att hos Riksdagen föreslå de ändringar däruti, dem utskottet anser högst nödiga eller nyttiga och möjliga att verkställa, så ock att meddela utlåtande öfver de från kamrarne till utskottet hänvisade grundlags- och vallagsfrågor.

2. Utskottet — — — — stadgadt.

3. Utskottet — — — — proposition.

Öfvergångsstadgande.

Intill dess nya val i hela riket till Andra Kammaren första gången förrättas efter utgången af augusti månad 1907, skola i fråga om val till kammaren tillämpas de före år 1906 i sådant hänseende gällande stadganden.

Stockholm den 14 mars 1905.

Karl Staaff.
D. Persson i Tällberg.

Carl Carlson Bonde.
T. Zetterstrand.

I motionens hufvudsyfte instämna:

<i>G. Jansson.</i>	<i>C. J. Hammarström.</i>	<i>Lars Eriksson.</i>
<i>O. Andersson i Hasselbol.</i>	<i>A. Hansson i Solberga.</i>	<i>J. P. Jansson.</i>
<i>A. F. Broström.</i>	<i>G. M. Sandin.</i>	<i>J. Persson.</i>
<i>Adolf Janson.</i>	<i>M. Matsson.</i>	<i>Victor Moll.</i>
<i>A. Sterner.</i>	<i>K. G. Karlsson.</i>	<i>Aug. Henricson.</i>
<i>J. Bromée.</i>	<i>J. G. Forsberg.</i>	<i>Johan Ericsson.</i>
<i>Johan Olofsson.</i>	<i>G. Lindgren i Islingby.</i>	<i>J. Andersson i Baggböle.</i>
<i>J. E. Ericsson.</i>	<i>H. E. Collvin.</i>	<i>O. G. Erikson.</i>
<i>Alfred Ohlsson.</i>	<i>Henric Öhngren.</i>	<i>Gust. Österberg.</i>
<i>Smeds Lars Olsson.</i>	<i>S. Natt och Dag.</i>	<i>Fridtjuv Berg.</i>
<i>Edvard Wavrinsky.</i>	<i>Sven Palme.</i>	<i>Gerard De Geer.</i>
<i>Magnus Höjer.</i>	<i>Curt Wallis.</i>	<i>Albin Ahlstrand.</i>
<i>Oskar Eklund.</i>	<i>W. Johansson i Öija.</i>	<i>Karl Hultkrantz.</i>
<i>Henrik Hedlund.</i>	<i>M. F. Nyström.</i>	<i>Rich. Wavrinsky.</i>
<i>C. J. F. Ljunggren.</i>	<i>Ol. Olsson i See.</i>	<i>And. Olsson.</i>
<i>P. Olsson i Fläsbro.</i>	<i>Halvar Eriksson.</i>	<i>R. Ekholm.</i>
<i>Karl Karlsson.</i>	<i>Joh. Er. Nordin.</i>	<i>E. G. Åkerlind.</i>
<i>G. Kronlund.</i>	<i>M. Sundström.</i>	<i>J. Byström.</i>
<i>Jakob Pettersson.</i>	<i>Hugo Segerdahl.</i>	<i>Th. af Callerholm.</i>
<i>Oskar Berg.</i>	<i>Rob. Darin.</i>	<i>Axel Ekman.</i>
<i>David Bergström.</i>	<i>Carl Lindhagen.</i>	<i>Erik Wik.</i>
<i>B. P. Ersson.</i>	<i>P. Hörnstén.</i>	<i>S. H. Kvarnzelius.</i>
<i>Carl Jansson i Edsbäcken.</i>	<i>Karl Starbäck.</i>	<i>Ernst Beckman.</i>
<i>Joh. Ström.</i>	<i>G. O. Wallenberg.</i>	<i>C. Wallentin.</i>
<i>Alfr. Lundgren.</i>	<i>David Holmgren.</i>	

Bilaga.

	Folkmängd.	Antal riksdags- män.
a) Städer, hvilkas folkmängd i och för sig berättigar dem att utan förening med annan stad välja riksdagsman:		
Stockholm	311,043	17
Göteborg	135,314	7
Malmö	67,384	3
Norrköping	43,265	2
Gäffe	30,540	1
Hälsingborg	26,219	1
Karlskrona	25,960	1
Örebro	24,224	1
Uppsala	23,858	1
Jönköping	23,152	1
b) Öfriga städer kunna på nedannämnda sätt indelas i valkretsar:		
Ystad	10,094	
Trelleborg	3,174	
Skanör och Falsterbo	911	
Lund	14,179	1
Kristianstad	17,684	1
Simrishamn	10,709	
Engelholm	2,071	
Landskrona	3,251	
Halmstad	16,031	1
Laholm	15,100	1
Falkenberg	16,197	1
Varberg	1,804	
Kungsbacka	2,904	
Växjö	6,343	
Karlshamn	1,028	
Sölvesborg	7,643	
Ronneby	7,095	
	2,207	
	3,233	
	12,079	1
	20,178	1

		Folkmängd.	Antal riksdags- män.
Kalmar		13,508	1
Oskarshamn	7,413		
Vimmerby	2,273		
Borgholm	1,003	10,689	1
Västervik	8,716		
Eksjö	3,939	12,655	1
Visby		8,677	1
Uddevalla	10,603		
Strömstad	2,919		
Marstrand	1,528		
Kungälf	1,244		
Lysekil	3,391	19,685	1
Vänersborg	6,986		
Alingsås	3,615		
Ulricehamn	1,537		
Lidköping	5,507	17,645	1
Skara	4,803		
Sköfde	5,072		
Mariestad	3,949		
Falköping	3,468	17,292	1
Borås		17,145	1
Linköping		14,979	1
Vadstena	2,353		
Skenninge	1,381		
Söderköping	1,985		
Motala	2,965		
Grenna	1,165		
Hjo	1,814	11,663	1
Nyköping	7,690		
Torshälla	1,783		
Strängnäs	2,495		
Mariefred	1,189		
Trosa	790	13,947	1

		Folkmängd.	Antal riksdagsmän.
Eskilstuna		13,515	1
Karlstad	13,572		
Åmål	3,706	17,278	1
Kristinehamn	7,111		
Filipstad	3,764		
Askersund	1,784		
Nora	1,646		
Lindesberg	2,218	16,523	1
Sala	7,199		
Köping	4,785		
Arboga	5,214	17,198	1
Västerås	13,292		
Enköping	4,414	17,706	1
Södertälje	8,761		
Norrtälje	3,573		
Östhammar	803		
Öregrund	1,117		
Sigtuna	567		
Vaxholm	2,180	17,001	1
Falun	10,329		
Hedemora	1,884		
Säter	752	12,965	1
Söderhamn	11,314		
Hudiksvall	4,921	16,235	1
Sundsvall		15,795	1
Östersund	7,020		
Härnösand	8,608	15,628	1
Örnsköldsvik	2,839		
Umeå	4,665		
Skellefteå	1,389	8,893	1
Luleå	8,834		
Piteå	2,716		
Haparanda	1,355	12,905	1